

A NAGY MALOM

Kezdetben szó sem volt semmiféle malomszerű épületről. Az egész úgy kezdődött, mint az ajtónyikorgás. Kenderemecseri Pál záros határidőre felvett bérelszámoló elkeseredve számolta a napokat. Még hat nap. Még öt nap. Már csak három nap. Sejtjei ekkor nem bírták tovább, felrobbantak. Kenderemecseri Pál felugrott és a szék elvágódott, rá Icuka bokájára.

— Jaj, Pali — mondta Icuka és adott egy tanácsot, mert már kiválasztotta magának ezt a szép szál, de mafla záros határidős bérelszámolót.

— Pali, miért nem tapossa? Taposni kell. Tudja.

Kenderemecseri elképedve nézett le a szökecskére.
— Taposni? Mit taposak?
Icuka nyugodtan intett a vállalat felé.

— Azt, őket. Magának nincs protekciója, hát tapossa. Válasszon ki egyet. Aztán, ha azt letaposta, egy különbet. Mindig legjobb, míg végül — sóhajtott — mi is rendbe tesszük magunkat, Pali.

Pali mindent értett. Hát itt a bőlcsék köve, a tarka hajszi! Taposni fog. Valakinek el kell kezdeni. Ki kezdené el legjobban, mint az, akinek nincs protekciója.

— Huha kartársat szemeltem ki, akit helyettesítek. Lúdtalpa azóta már kipihente magát, átadom neki előző pályámat, ahol csupán talpalásból áll az élet.

— Huha elsőnek megfelel — szögezte le Icuka ártatlan kék szemekkel.

Manapság a fúrás mitsem ér. Panszkodás, áskálódás mitsem ér. Segédeszköznek jó, de nem átütő erejű. Pszichoanalitikus alapon kell dolgozni. Remek találmány, még a jó öreg Freud papa idejéből. Mi a hobbija az osztályvezető kartársnak? Lím-lom. Este kiutazott nagyanyjához és

felmászott egy öreg szatymazi ház padlására. Másnap szerényen bement kezdés előtt az osztálykaszhoz és rejtelmes mosollyal az íróasztal mellé állította papírba csomagolt valamijét. Aztán tisztelettel az OVK szemébe nézett és szerényen távozott.

Néhány perc múlva — még Icuka sem jelent meg a színen — a nyitott ajtóban állt meghatottan az OVK. Kenderemecseri már dolgozott, de oldalt is volt szeme, ezért rögtön felkelt és tapintatosan követte az OKV-t. Leültek. Köztük magasodott a dédmama guzsalya, teljes készlettel. Valódi koszos kunsági ritkaság. Műzeumi tárgy. Ezt tudta OKV és megtörölte szemét.

— Huhának kutya baja sincs, ma-szelkovan könyvel gebinéseknak. Háza is van.

— Köszönöm, fiam. A könnyesepp orra hegyén ingott. Drágakökné, istenem, mit ér egy könnyesepp.

— Küldje be Icukát, azonnal gépelek egy fontos levelet.

Pali nyíltan nézett az OVK-ra és szólanul kilépett a folyosóra, de az OVK megborzongva látta, hogy az új végleges bérelszámoló pompás szemében egy hatvankét darabból álló kecskeméti ősrög mángorló csillagott. Megkapaszkodott íróasztalában.

— És egyébként is, Huha csúnyán kiröhögte balástyal, szakajtómat — tette hozzá lelkeken megnyugtatósára, természetesen belső monológként.

Kenderemecseri Pál lovas nemez sarja volt, ezért lóugrás szerint lépett. Mi a főkönyvelő mániája, pardon — hobbija. Hónapok teltek el, amíg a nyugtalan Icuka egy heves csokolázás közben kitépte magát a szerelem bilincseiből és így suttogott.

— Megvan, Pali. Gumó.

Pali enyhén kábultan meredt Icuka felé.

— Hogyan? Gumó?

— Persze — igazgatta haját Icu —, tele van a lakása növényekkel. Valami braziliai növényt akar, annak a gumóját szerezz meg. Holnapra megadom a latin nevét, Margit, a beosztottja, már mondta, de nem tudtam megjegyezni. Ugye megszerzi?

Pali másnap ezt olvasta egy céduláról: Leberonix muziale. Hát ez nehéz lesz. Vajon mit jelent? A múzeumban Gyöző Viktor megfejtette.

— Ez a szárnyas páfrány Ismerek egy szeptedi hazánkfiát, megadom címet. Irja: Brazília, Sao Paulo, Avenida 68.

Kenderemecseri hálásan rázta meg Gyöző kezét és levelet írt: hát ha mindez igaz. Hazánkfia hat hónap múlva küldött egy zacskó gumót repülőpostával. A vámvizsgáló felnyitotta, megnézte, s látta hogy hogyma, ezért mindössze hatszáz forint illetéket szabott ki. Áldozni kell, morogta Pali és szorongva ment fel az első emeletre, hogy átadja a gumókat. Vajha kikélnének és ha kikélnék, mi lesz belőlük? Nagy rizikó. Ki is cserélhetnék azok a városok. Tízóraira, szalonna mellé megették, esetleg krinolinhoz. Na, mindegy, benne vagyunk. Allah segíts, fohászodott és belépett a puritán, megközelíthetetlen főkönyvelőhöz. Az éppen kifelé mászott a főkönyvből, tele volt eladhatatlan visszáruk számláival. Savószínű szemével végigmérte az irodai ranglista eme váratlanul felbukkanó alsó fokozatát.

— Mit akar?

Pali letette a zacskót és egy levelet.

— Leberonix muziale. Brazíliából. Levélben a nevelés miegymás receptje. Elnézést, hogy zavartam.

Távozott, Margit a gépirónó ezt roppant férfiasnak találta és majd megpukkadt nevetésben, ahogy nézte az elsapadó és váratlanul reszketni kezdő fővelőt. Ez megkapta. Nahát, ez a Pali, jó pofa. Ha kikélné a gumó, január elsején ő lesz az új OVK. Remek! S a gumó valami csoda folytán meghálálta hazánk anyaföldjének melegét — kikélt. Egy napon hivatali munka előtt három perccel átjött Margit és közölte a jegyeseivel: Pali, ma este hétkor, feltétlenül keresse fel a fővelő újszedei rezidenciáját. Van ott neki valami háza, kertje Pali elment és alig tudott benyitni az üvegezett verandára, tele volt valami burjánzó nővénnel.

— Hajoljon le, ember — kiáltotta valaki a növény közül, le ne törjön egy ágat.

— Nagyon nő ez a gumó, főkönyvelő úr, nem?

— Ember, jöjjön ide, hátra, van itt egy sámlé. Na, üdvözlöm. Kedves barátom, csodálatos növény. Már a menyzetet kiszedtem, de ügylátszik még mindig nő.

— Házat kell neki építeni — javasolta Pali.

Szépén társalogtak, mígnem sor került a tárgyra.

— Pali, lenne kedved januártól átvenni az osztályt? Az öreg már elkopott, adunk neki mást, még egy éve van a nyugdíjig.

— Volna kedvem, mondta Pali. S így lón belöle taposás útján OVK. S e szép példát követte minden jóralvó kezdő és megrekedt alak, akiben volt némi fantázia és bátorság. Ma már elmondhatjuk, hogy minden nagyobb épületben működik a malom, országszerte.

BOLONDOS TAVASZ

A katona inkább mogorva, mint vidám. A többiek oda-oda-fütyülnek vagy kiáltanak valamit egy-egy jó formájú lányuk. Ő szólanul és ütemesen dolgozik. Egyáltalán nem örül annak, hogy ott kell állnia a csatornánál, ahol a volt kedvese lakik. Amikor ide vezényelték őket dolgozni, észbe jutott utolsó beszélgetése a lánnyal.

— Sári — mondta. — Nem kell, hogy írjál. Minek. Két év akkor is hosszú, ha irogatunk, akkor is, ha nem.

A lány megfogta a fiú gallérját és erősen szorította.

— Irok azért — suttogta. — Minden orszórán.

— Hát írj — egyezett bele a fiú.

Azután bevonult katonának, és azóta nem látta a lányt. Eppen egy éve, és ugyanennyi ideje levelet sem kapott tőle. Mogorván ássa az árkot a fiú, szemébe húzott sapkája alól kiles a házra, aztán gyorsan visszakapja a pillantását. Káromkodik. A föld vizes, ráragad az ásóra.

A többiek nevetnek rajta. Nagyon jó kedvük van. Beléjük bújt a tavaszi fény, átsüt rajtuk, munka közben titokban játszanak. A katona rosszkedvűen végig-méri őket. Fent, a parton, a háta mögött áll egy fiatal törzsőrmester, a parancsnokuk.

— Mi a baj, Mészáros? — kérde a katonától.

Felpillant, tétovázik, vajon, ha megkérné... elmondaná... elmehetne egy másik brigádhoz?... Vagy megengedné, hogy becsengessen ide és érdeklődjék?...

— Semmi — mondja végül és megvonja a vállát.

— Rossz kedve van — állapítja meg a törzsőrmester.

A fiú bólint.

— Az biztos.

Nyílik a ház ajtaja. A katonák hajlongva dolgoznak. Kilép egy lány az utcára. Szép. Egy pillanatra megáll, nézi a katonákat. Aztán gyorsan odamegy a fiúhoz.

— Szervusz, katona — mosolyog.

Mészáros felnéz.

— Szia — mondja és végignéz magán. Keze, ruhája sáros. A törzsőrmester pár lépésre áll, csodálkozik. Megáll a munka. Csend lesz. — Élsz még, Sári?

— Te élsz-e?

— Látod! — mondja a fiú. — Látod, nem?

— Látom.

— Már egészen elfelejtettelek — lódit a fiú.

— Te mondtad, hogy ne írjak!

— Hát persze. Jársz valakivel?

— Nem tudom...

A törzsőrmester odalép hozzájuk. Köszön a lánynak, bemutatkozik.

— Elmehetnek — mondja a fiúnak. — A közelbe. Majd a srácok dolgoznak.

A katona a lányra néz. Aztán a házra. Csillan a szeme, elmosolyodik.

— Bemegyünk?

A lány tétován bólint. A fiú kiugrik az árkából. Becsukódik mögöttük a kapu. A katona megmossa a kezét, aztán ledülnek a konyhába. A lány a fiú csizmáját nézi. Csupa sár.

— Jársz valakivel? — kérde ismét a fiú.

— Azt hiszem, igen.

— Örülsz most, Sári? — kérde a lánytól.

— Nem különösebben.

— Mire gondolsz? — kérde a fiú.

— Semmire... Elmúlt.

A katonában mintha összeomlana valami. Azért mégis azt mondja:

— Örülök neki. Így természetes.

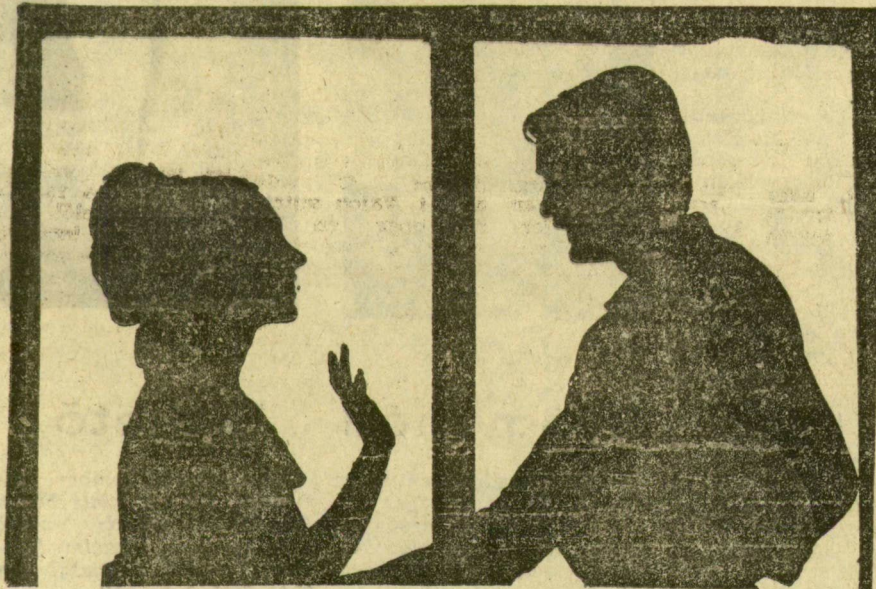
Már menne. A lány feláll, ő is zavarban van. A katona is felel. Elköszönnek egymástól.

A fiúk csoportba verődve állnak és nézik, amint közeledik. Kutatják az arcát. Hiába. Nem tudják leolvasni róla, hogy arra gondol: „Pedig átkozottul szép lett volna!” A törzsőrmester odalép hozzá.

— Nem kell elkeseredni. Ez különben is bolondos tavasz. Nem gondold?

A fiú is így gondolja. Legyint egyet. Aztán — mit tehetne! — furcsán elmosolyodik.

— Pedig átkozottul szép lett volna! mondja.

SELMECZI TÓTH JÁNOS FOTÓJA FIATALOK

súrolás. Nem sajnálták a vizet, hiszen itt volt egy lépésre a csap.

— Valamikor, kölyök koromban — mondta Gábor —, a két karom majd leszakadt, mire egy disznóöléshez elegendő vizet hordtam.

— Most nem szakad le senkié.

— Mégis valami bánatról beszéltek.

Gágó Béni a perzelővillát belevágta a tűztől megenyhült földbe:

— Ilyen ez az átkozott nép — mondta. — Odaviszik elibe a mézet, az se kell neki. Mindenütt valami susmust sejt. Fürtök itt ezeket a nagy kutakat, megy a víz innen a városba. De ha már oda megy, azt gondolta a tanács, mért ne jöhetne ide is, ahol ered? Tervkészítés, számvetés, satöbbi. A községnek van hat-ezer lakosa, ezerkétszáz portája. Ha minden porta fizet kétezer-hatszáz forintot, megvan az egész községnek a vize.

— Kétezer-hatszáz, nem sok.

— Pesten. De itt?

— Egy ássott kút mennyibe kerül?

— Ötezerbe.

— Akkor a vízvezeték megéri a bolondnak is, nem?

— Meg — mondta Béni.

— Te tanácsostag vagy, megszavaztad?

— Meg.

— Kifizette mindenki?

— Az állam hitelt adott rá. Tíz év alatt kell kifizetni.

Ittak egy kortyot, felbontották a disznót, s bevitték a konyhába, további munkára.

— Hisz akkor csak évente kétszázhatvan forintot kell fizetni egy portának — mondta Gábor.

— Annyit.

— Ez a bánat?

Akkor odajött hozzájuk Gábor édesanyja:

— Miről beszéltek ti?

— A víztől.

— Van bor, igrátok — mondta Gábor édesanyja. — Mi a fenének kell most nektek az a víz?

Munkálkodtak rendszeresen egész nap. Megszedték a szalonna tetejét, formásra alakították a négy sonkát, kockára vágták a zsírnakvalót, megdarálták a kolbásznak való húst, megtöltötték a hurkát, szóval elvégeztek mindent, annak rendje-módja szerint. Este megvölt a tor, a víz nem kellett hozzá egyáltalán. Volt még bor.

Másnap délután Gábor fészkelődött.

— Hová indulsz? — kérdezte az anyja.

— Járok egyet.

— Ha akarod, viheted a rokonoknak a kóstolót.

— Benézek inkább a tanácsostag — mondta Gábor.

— Minek.

— Megnézem Boksa Gedeont.

Az anyja csak állt.

— Nem vagytok ti olyan jó barátok,

— Együtt jártunk iskolába.

— Na és? Akkor már menni kell hozzá?

— Ha itthon vagyok, mindig elmegyek. Az anyja elfordult:

— Menj csak, ha az anyád házánaál nem érzed jól magad.

Gábor cigarettára gyújtott.

— Eddig sohse tiltotta — mondta.

— Nem tiltok én most se semmit. Oda megy, ahová akarsz. Megítatnak, telebeszlik a fejedet, de hát az kell neked, nem a jó, csendes nyugalom.

— Hát akkor nem megyek — mondta hunyorítva Gábor.

Játszott az ölbe való gyermekével, este megvacsoráztak, s a rádió halk zenéje mellett csendesen beszélgettek.

— Ez a víz — mondta egyszercsak az anyja —, kár beszélni róla. Kidobolták rendszeren, hogy aki vállalja, hogy tíz év alatt kifizeti, írja alá az ívet. Aki nem írja alá, azon hat hónap alatt behajtják. Tíz év, meg hat hónap. Csak nevetni tud az ember, nem?

Gábor azt kérdezte:

— Édesanyám aláírta?

— Mit?

— A tíz évet.

Az anyjának nagyon nyílt és tiszta volt a tekintete:

— Buta vénasszonynak képzelisz te már engem — mondta.

De másnap Gábor mégiscsak elment Boksaéhoz, a tanácselnökhöz, anélkül, hogy az anyja tudott volna róla. Kártyát kerítették, áthívták az iskolaigazgatót, tíz filléres alapon ultiztak egy keveset.

— És aki nem írta alá — kérdezte hirtelen Gábor —, azon valóban behajtjátok hat hónap alatt a kétezer-hatszázát?

— Be.

Csend volt.

— Muszáj — mondta Boksa. — Az ember tartsa meg a szavát, a jót is, a rosszat is. Különben szétfolyik és a népek szemében semmivé lesz. Nem akartam én ilyen módszerhez folyamodni, de nekem is csak úgy biztosította a pénzt a beruházáshoz a bank, ha viszem az aláírásokat. A vizet a község érdekében egyszerűen bűn lett volna kihagyni. Megszavazta hát a tanács, hogy aki nem írja alá, azon behajtjuk. Ha dolgozik valahol, levonjuk a fizetéséből. Ha egyéni, hozzá-tesszük az adójához.

— Hányan nem írták alá a tíz évet?

Boksa letette a kártyát, felállt:

— Azt kérdeznéd inkább: hányan írták alá?

— Hogyhogy?

Egyszerűen nem hitték el, hogy behajtjuk. Legyintettek. Mosolyogtak rajtuk. Még némely tanácsostag is. Behajtani? Ha egyszer az állam tíz év türelmet adott? Hol van még az a tíz év? És hát ha nem is kell fizetni egyáltalán? Nem kell azzal az aláírással sietni. Várjunk csak a végére. Hiába könyörögtem. Hiába tettem ki a lelkesemet. Magam mentem el legalább kétszáz portára. Vasárnap, amikor az emberek kijöttek a templomból, a tanácsházba előtt beszédet tartottam.

— Nem hittek?

— Nem.

— Hányan nem hittek?

— Nyolcvankét százalék nem írt alá.

Gábor ivott egy korty bort:

— A szomszédunk, Gágó Béni, a tsz raktárosa, aláírta?

— Nem.

— És az anyám?

Boksa leült, hogy megkeverje a kártyát és osszon:

— Ne haragudj — mondta.

Későn, éjfél tájban került haza Gábor. Felesége és a gyermek már aludt. Csak az anyja várta és ő kérdezte villanó tekintettel:

— Hol voltál?

— Kártyáztunk Boksaéknál.

— És?

— Semmi más. Csak kártyáztunk.

És olyan nyíltan nézett az anyjára, mint ahogy az tagadta le előtte a múlt napon a szegényét.

Mért mért kellett volna még megtéte-mi ezt?